

‘Westerwolde’ oudste natuur- begraafplaats in Nederland

De meeste mensen denken er niet aan, maar wie van de natuur houdt, kan zich na zijn dood laten begraven op een natuurbegraafplaats. Dat is de term voor een dodenakker in een natuurlijke omgeving. Dan wordt je begraven tussen bestaande bomen en komt er hooguit een zwerfkei op je graf. Of een houten kruis. Dat ziet er heel anders uit dan de geordende kerkhoven en begraafplaatsen met hun rijen grafmonumenten, gescheiden door verharde en aangeharkte paden. In Engeland is de natuurbegraafplaats in korte tijd heel populair geworden. De eerste zogenoemde ‘natural burial ground’ werd er in 1993 in gebruik genomen. Nu zijn er rond de 200.

Nederland telt op dit moment drie van die zogenoemde natuur-begraafplaatsen. Om met de jongste te beginnen: dat is 'Weverslo' op het gelijknamige landgoed tussen Venray en Deurne, in de Peel. In de zomer van 2010 is de eerste overledene er begraven. De tweede ligt in Midden-Limburg, in St. Odiliënberg. 'Bergerbos' heet die natuurbegravingplaats, waar sinds 2003 mensen worden begraven. En de oudste Nederlandse natuurbegravingplaats ligt in Assel, even ten westen van Apeldoorn in de bossen op landgoed Westerwolde.

'De begravingplaats is gestart als familie-begravingplaats', vertelt Hayo Westerwoudt, die tot de derde generatie behoort van de familie die het landgoed bestiert. 'Mijn vader kreeg rond 1955 vragen van mensen of zij niet ook hier begraven konden worden. Hij kreeg er toestemming voor van de gemeente Apeldoorn.' Lang dus voordat er sprake was van een trend om natuur-begravingplaatsen in te richten, werden er mensen begraven op een deel van landgoed Westerwolde.

Jongeren centrum

'Landgoed Westerwolde dateert van ongeveer 1880', vertelt Hayo Westerwoudt. 'Mijn grootvader, die in 1858 in Amsterdam is geboren, heeft het gesticht.'

De oudste natuurbegravingplaats in Nederland: Westerwolde in de bossen van het gelijknamige landgoed in Assel.

Die grootvader, Willem Jan Maria Westerwoudt, was getrouwd met Anna Regout, dochter van de eigenaar van het gelijknamige fameuze Maastrichtse aardewerkbedrijf. 'Mijn grootvader was een zakenman', herinnert Hayo Westerwoudt zich. Enig speurwerk op genealogische internetsites leert dat grootvader mr. W.J.M. Westerwoudt directeur was van de Nationale Hypotheek Bank en van de Hollandse Sociëteit van Levensverzekeringen Ao.1807. En dat hij ook politiek actief is geweest als lid van Provinciale Staten van Noord-Holland.

Hayo Westerwoudt memoreert dat zijn grootouders in Amsterdam woonden, aan de Herengracht. 'Mijn grootvader hield van de natuur. En natuur, dat vond hij op dit stuk van de Veluwe.' Grootvader Westerwoudt – telg uit een invloedrijke katholieke patriciërsfamilie – nam opmerkelijke initiatieven, die anno 2011 nog altijd bepalend zijn voor de bedrijfsmatige activiteiten op landgoed Westerwolde. Zo is er een jongeren centrum gevestigd in de boerderij die grootvader Westerwoudt oorspronkelijk gebouwd heeft.

'Die lag er aan het einde van de Tweede Wereldoorlog als een ruïne bij. Gebombardeerd in 1945, nota bene door de Engelsen. Mijn grootvader heeft die plek aan de paters Salesianen van Don Bosco geschonken, die er een bezinningscentrum startten.'

Grootvader Westerwoudt heeft ook de H. Geestkapel gebouwd, die je vanaf de Alverschotenseweg in het bos ziet liggen. 'Hij verzette zich tegen de greep van de Duitsers op het dagelijkse leven. Daarom heeft hij dat kleine kerkje laten bouwen, zodat mensen uit de omgeving rustig hun toenmalige zondagsplicht konden vervullen.' Het wat in de bossen verscholen gebouw, ontworpen door de Apeldoornse architect Jan van Dongen, met zijn donkere sacristie, eenvoudige knielbanken en sobere glas-in-loodramen, ademt een sfeer van vervlogen katholieke tijden, die wonderwel past bij de weemoed die thuishoort op een begravingplaats.

Koster

De kapel, gebouwd in 1941, wordt nu – 60 jaar later – als aula gebruikt voor begrafenisplechtigheden. Er wordt ook nog iedere zondag een eredienst gehouden.

Hayo Westerwoudt, de derde generatie van de familie die landgoed Westerwolde en de gelijknamige begravingplaats beheert.

den, waarin een van de paters Salesianen voorgaat. En daar is volgens Hayo Westerwoudt, die als koster functioneert, nog altijd behoorlijke belangstelling voor. 'Tientallen mensen uit de omgeving zitten hier dan. En familieleden van mensen die hier begraven zijn. Die combineren dat met een bezoek aan het graf.'

De kapel en de begraafplaats van de familie Westerwoudt, die tegenover de ingang liggen, staan min of meer op de kop van de uitgestrekte begraafplaats die er de afgelopen halve eeuw ontstaan is. Hayo Westerwoudt is samen met zijn broers zijn vader opgevolgd als beheerder van wat tegenwoordig aangeduid wordt als natuurbegraafplaats Westerwolde. 'Voor mij is Westerwolde een begraafplaats in de natuur, waarbij je, voor wat betreft de inrichting, uitgaat van die natuur, van dit stuk bos en waar je geen dingen doet die niet in dit stuk natuur thuishoren.'

Rendabel

Er zijn in het verleden voldoende graven verkocht en begrafenissen uitgevoerd,

De ommuurde familiebegraafplaats op landgoed Westerwolde.

om het terrein rendabel te exploiteren: zo'n 1800 mensen zijn inmiddels op Westerwolde begraven. Uit bedrijfseconomische overwegingen heeft de familie Westerwoudt het beleid van hun inmiddels overleden vader bijgesteld. 'Er worden geen graven meer verkocht aan mensen die het hier mooi vinden en bij wijze van investering nu een graf willen kopen voor als ze ooit overlijden. Daar zijn we mee gestopt. Nu verkopen we alleen nog een nieuw graf als mensen overleden zijn, of in een terminale

fase verkeren. En aan mensen die een directe familieband hebben met mensen die hier al begraven zijn.' Dat heeft een dalende lijn in de verkoop

'In ons reglement staat dat er alleen zwerfkeien als gedenkteken op de graven mogen worden geplaatst'

tot gevolg gehad. Dat moest ook wel, er moet zuinig worden omgegaan met de beschikbare ruimte op de begraafplaats: 'Nog 10 tot 15 jaar, dan is het op, dan kunnen we geen nieuwe graven meer verkopen.'

Of de begraafplaats dan wordt uitgebreid, daarover moet nog worden beslist. 'Het afgelopen jaar hebben we zo'n 85 begrafenissen gehad, voor een groot deel in bestaande graven', vertelt Hayo Westerwoudt, die samen met zijn broer Jaap de handen vol heeft aan

stenen. Kunstbloemen of betonnen duifjes en hertjes mogen officieel ook niet. Maar als je dan ziet hoeveel vlindertjes en gipsen kabouters en

gekleurde wilgentenen hartjes we verwijderen!'

Allergisch

Hij is allergisch voor de Tuinland- en Intratuinfolders: 'Dan komen mensen weer aan met lampjes met zonnecollectoren. Die horen niet thuis in de natuur.' De vele gekleurde vogelhuisjes die aan de bomen en in struiken zijn opgehangen, zijn hem ook een doorn in het oog. 'Mensen weten niet wat ze doen. Ik ben voortdurend aan het corrigeren. Het is hier een bosgebied. Je moet hier niet week in, week uit, blad wegharken bij een graf. Dan ontstaat er een geul, waar water in blijft staan!'

Hayo Westerwoudt stopt veel energie in het mensen overtuigen om hun graf zo natuurlijk mogelijk te houden. Toch moeten er soms concessies worden gedaan. Sinds een paar jaar staat de begraafplaats niet meer in open verbinding met het landschap: 'Westerwolde' is omheind met een gazen afscheiding. 'Tegen wilde zwijnen en mountainbikers', verklaart de beheerder. 'Met hun activiteiten verrijken eigenaren van de graven ongewild de grond. En daar komen de zwijnen op af. Op zich geen probleem, een wild dier op een natuurbegraafplaats. Maar als op grote schaal gedenksteden verzakken of omvallen, krijg ik daar toch problemen mee. Net als met horden mountainbikers, als die zonder blikken of blozen over de begraafplaats jakkeren.'

Het is en blijft balanceren op de grens van idealisme en realiteit. Of, in de woorden van Hayo Westerwoudt: 'Hoe natuurlijk kun je het hebben?'

◆ Gerry Herbst-Verkerk

⊗ Evert van der Worp